

KAZA MÜDÜR VE MEMURLARINA VERİLEN 1850 TARİHLİ TA'LİMÂT

SADIK FATİH TORUN*

III. Selim ve II. Mahmut saltanatları ve ardından gelen Tanzimat Dönemi siyasi, askeri, ekonomik ve eğitim ve idari gibi birçok alanda yeniliklerin yapıldığı bir dönem olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu dönem de köklü değişiklik yapılan alanlardan bir tanesi de idari alandaki düzenlemelerdir. Bu çalışmada Tanzimat'ın ilanından sonra sancakla köy arasında ilk defa idari birim olan kazalar ve idaresi hakkında genel bir bilgilendirmeden sonra, bugüne kadar ki araştırmalarımızda tesadüf etmediğimiz kaza müdür ve memurları için 1850 yılında hazırlanmış bir ta'limât üzerinde durulacaktır.

Tanzimat Fermanı'nın getirdiği yenilikler vakit kaybetmeden uygulamaya konulmuş, her ne kadar öncelik merkezi denetimin güçlü olduğu yerlere verilmişse de çok geçmeden imparatorluk geneline yayılmıştı. Tanzimat ilanı ile birlikte ülke yönetiminde yapılan ilk değişiklik *muhassılık* ve *muhassılık meclisleri* uygulamasının devreye sokulmasıdır¹. 1840-1842 yıllarını kapsayan bu dönemde hükümet tarafından merkezden atanan ve görevi vergi toplamak olan maaşlı vergi memuru diyebileceğimiz muhassıllar göreve başlamıştı. Bu görevlilere yardımcı olmak üzere sancak ve vilayet merkezlerinde ise muhassılık meclisleri oluşturulmuştu.

Ancak 2 yıl gibi kısa bir süre sonra istenilen verim alınamadığı gerekçesiyle bu uygulamadan vazgeçilmiş, oluşturulan yerel meclisler isim değiştirerek varlıklarını sürdürmüştür².

Muhassılların görevlerine son verildikten sonra taşra idaresinde yeni bir düzenlemeye gidilmiştir. Bu değişikliğin gerekçesi resmi gazete Takvim-i Vekâyi de açıklanmıştır³. Buna göre, Tanzimat'ın ilkesi doğrultusunda oluşturulan yeni vergi sistemiyle hazine gelirlerini artırmayı amaçlayan hükümet istenilen sonucu elde edememişti. Toplanan vergilerin neredeyse yarısı muhassıllar ve onların görevlendirdiği personel için harcanıyordu. Ayrıca vergi toplama sırasında çeşitli sorunlar yaşanmakta, hasat işleri aksamaktaydı. Bütün bu sebeplerden dolayı taşra idaresinde yeni bir düzenleme yapılarak kaza idari birimi oluşturulmuştur.

* Doktora Öğrencisi, Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi, Tarih Bölümü.

¹ Taşra idaresinde Muhassılık uygulaması için bkz. Abdurrahman VEFİK, *Tekalif Kavaidi*, Dersaadet Matbaası, 1329, Reşat KAYNAR, *Mustafa Reşit Paşa ve Tanzimat*, TTK, Ankara: 1985. Ayla EFE, *Muhassılık Teşkilatı*, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Eskişehir, 2002.

² Musa Çadırcı, "Osmanlı İmparatorluğu'nda Eyalet ve Sancaklarda Meclislerin Oluşturulması (1840-1864)", Ord. Prof. Yusuf Hikmet Bayur'a Armağan'dan Ayrı Basım, TTK, Ankara: 1985, 257-277.

³ Takvim-i Vekâyi def'a 238, 14 Şubat 1842.

Oluşturulan kaza idari birimini klasik dönemdeki kazalarla karıştırmamak gerekmektedir. Şöyle ki imparatorluğun ilk yıllarından itibaren idari-adli daha sonraki yıllarda ise sadece adli görevler üstlenen kadıların görev yaptıkları sancak, vilayet ve köylerde birer kaza merkezi olarak adlandırılmaktaydı⁴. 1842 düzenlemesi ile ise kaza kavramı sancakla köy arasında bir idari birim olarak karşımıza çıkmaktadır.

Yeni kurulan bu idari birim müdür adı verilen idareciler tarafından yönetilecekti. Müdürler bölge ileri gelenlerinin oylarıyla seçilecekti. Müdür olmak isteyenlerde iyi huylu olma, iş bilme, dürüstlük, halkın yararını kollama gibi Osmanlı yönetiminin idarecilerde aradığı genel vasıfları taşıması beklenmekteydi.

Her ne kadar kaza müdürlerinin seçimle göreve gelmesi istenmişse de uygulama da bir takım aksaklıklar olmuştur. Öncelikle sancak kaymakamlarının halkın tepkisine rağmen kendi istediği kişileri müdür olarak seçtiği görülmüştü. Müdürlük seçiminde bir diğer sorun ise bölge de müdürlük yapabilecek niteliklerde birinin bulunmaması idi. Bu gibi durumlarda halk doğrudan hükümet tarafından uygun birinin kazalarına müdür olarak atanmasını isteyebilirdi. Hükümet de bu istek doğrultusunda bir atama yapardı. Ayrıca müdürlük seçimlerinde taşra da yapılan diğer seçimlerde olduğu gibi halkın kendi adayının etrafında toplanarak gruplaştıkları görülmüştür. Öyle ki bu gibi kutuplaşma durumlarında seçimi kazanan müdürün tanınmadığı hatta zorla görevinden indirildiği olmuştur. Bu durumda hükümet seçime müdahale eder ve bir müdür atardı.

Kaza müdürlerinin görevlerine bazı durumlarda valiler son verebilirdi. Valiler bu kararlarını gerekçeleriyle birlikte en kısa zamanda hükümete bildirmek zorundaydı. Genellikle bu uygulama müdürlerin halktan farklı adlarda fazla vergi talebinde bulunduğu ya da zimmetlerine para geçirdikleri zaman olurdu. Bu durum görevden alma için en geçerli sebepti. Zimmetine para geçirdiği anlaşılan müdürler bu parayı hazineye ödemek zorundaydı. Görevden alınan müdürün yerine yenisi seçilene kadar bir vekil müdür atanırdı.

Kaza müdürlerin öncelikli görevi bölgelerindeki verginin zamanında ve eksiksiz toplanıp hazineye ulaştırılmasıydı. Bunun olması için bölge de asayiş ve güvenliğin sağlanması gerekiyordu. Bu görev de müdürlere aitti. Tanzimat'ın getirdiği yeniliklerin aksatılmadan uygulamasını ve yaygınlaşmasını sağlamakta kaza müdürlerinin görevleri arasındaydı. Müdürler ayrıca kazalarına bağlı köylerden imam ve muhtarlar tarafından gönderilen vergi cetvellerini kaza meclislerinde incelerdi. Bu cetveller bir önceki yılkiyle karşılaştırılır vergi artış ve azalışları kontrol edilirdi. Vergilerdeki değişiklik uygun görülürse müdür tarafından onaylanarak bağlı bulunan kaymakama bildirilecekti. Ayrıca kaza müdürleri köylerinden ayrılanları tespit ederek onlara vergi yazmayacaktı.

1842 düzenlemelerinden sonra taşra idaresinde Tanzimat'tan sonra yapılan en kapsamlı düzenleme olan 1849 tarihli "Eyalet Meclisleri Ta'limâtnamesini" görmek-

⁴ Klasik Dönemde "kaza kavramı" ve "kazalar" hakkında bkz. Mustafa AKDAĞ, *Türkiye'nin İktisadi ve İktimai Tarihi II (1453-1559)*, Barış, Ankara: 1999, Metin KUNT, *Sancaktan Eyalete, 1550-1650 Arasında Osmanlı Ümerası ve İl İdaresi*, Boğaziçi Üniversitesi Yayınları, İstanbul 1978.

teyiz.⁵ Eyalet meclisleri talimatnamesi adıyla yürürlüğe girmekle birlikte, bu düzenleme taşra idaresini baştan sona düzenlemiştir. Bu yüzden ta'limâtın çok bir vilâyet nizâmnâmesi şeklinde değerlendirmek daha doğrudur. Bir giriş, dokuz fasıl ve 68 maddeden oluşan bu yönetmelik 1864 Vilâyet Nizâmnâmesi'ne kadar yürürlükte kalmıştır.

Bu ta'limâtın kazaları ilgilendiren kısmı 62-68. maddeleri kapsayan dokuzuncu bölümüdür. Ayrıca mali konuların anlatıldığı bölümde de kaza idaresi hakkında bilgiler mevcuttur. Bu ta'limâtname ile kaza idaresi daha sistematik hale gelmiş, kaza müdürünün görevleri belirginleşmişti.⁶

Taşra idaresinin genelini ilgilendiren bu yönetmelikten sonra çalışmamızın konusunu oluşturan ta'limâtı görmekteyiz. 7 Muharrem 1267 (12 Kasım 1850) tarihinde Meclis-i Vâlâ'da kaleme alınan kaza müdür ve memurlarına verilen bu ta'limâtın bir giriş ve 7 maddeden oluştuğu görülmektedir.⁷

Giriş bölümünde bu ta'limâtın çıkarılma nedeni açıklanmaktadır. Buna göre daha önce yürürlüğe konulan ve taşra memurlarının görev ve sorumluluklarını içeren talimât-ı umumiye yeterli ise de, bazı önemli konuların detaylandırılarak, açık anlaşılır bir şekilde anlatıldığı ve gerektiğinde kolayca başvurulabilecek bir ta'limâtın gerekli olduğu görülerek bu ta'limât kaleme alınmıştır.

Buradan da anlaşılacağı üzere bu ta'limât bugün ikincil mevzuat diye adlandırılan yasal bir düzenlemedir. Şöyle ki, bu düzenlemenin daha önce yürürlüğe giren Ta'limât-ı Umumiye'nin tamamlayıcısı niteliğini taşımakta olduğu giriş bölümünden anlaşılmaktadır.

Bu ta'limâtta ilk olarak kaza meclislerinin işleyişi üzerinde durularak bu konularda kaza müdürlerine uyarılarda bulunulmuştur. Buna göre kaza müdürlerinden kaza meclisi azalarının seçimle göreve gelmeleri ve güvenilir kişilerden olmaları gerektiği konularında üzerine düşen görevi yerine getirmesi istenmektedir. Ayrıca müdürlerden kaza meclislerinin çalışmalarında geçerli olan usul ve nizama göre hareket etmeleri ve adaletli bir şekilde meclis çalışmalarını yürütmeleri beklenmekteydi.⁸

İkinci maddede her kaza bölgesinde tahakkuk eden verginin zamanında toplanıp hazineye ulaştırılmasının kaza müdürlerinin öncelikli görevi olduğu belirtilmiştir. Ayrıca ticaret ya da herhangi başka bir nedenle toplanan verginin kaza müdürleri veya diğer kimselerde kalmaması hususu önemle vurgulanmıştır. Yani vergi toplamada birinci derecede görevli müdürlerin, vergi toplama konusunda gerekli hassasiyeti

⁵ Bu ta'limâtnamenin tam ismi "Bu def'a sâye-i şevketvâye-i cenab-ı mülkdâride tertip ve teşkil olunmuş olan eyalet meclislerine verilecek ta'limât-ı seniyyedir." olup eski harflerle tam metni için bkz. Bu bölümün eski harflerle tam metni için bkz. *Gülhane Hattı Hümayunu ve Onu Takiben Neşr Olunan Ta'limât ve Nizamnameleri İçeren Matbu Kitap, Divanı Hümayun no: 82, s. 83-85*

⁶ Ayrıntılar için bkz. Sadık Fatih TORUN, *Tanzimat'tan Meşrutiyet'e Türkiye'de Kaza Yönetimi (1842-1876)*, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2005.

⁷ Bu belge Atatürk Üniversitesi Kütüphanesi Seyfettin Özege Kataloğu'nda 25970/SÖ sıra numarası ile kayıtlı bulunmakta olup, tamamı 6 sayfadır. Bu ta'limât kolaylık sağlaması açısından tarafımızdan maddeler halinde incelenmiştir. Orijinal metin transkripsiyonu çalışma sonunda verilmiştir.

⁸ Ta'limâtın I. maddesi.

göstererek hâsılatı en kısa zamanda hazineye ulaştırmaları gerekmektedir. Kaza müdürleri ve diğer taşra memurları görevlerini kötüye kullanmamaları, rüşvet alıp vermemeleri konusunda da uyarılmışlardır⁹.

Ta'limâtın üçüncü maddesinde bazı bölgelerde toplanan verginin kimi şahısların zimmetlerine geçirdiklerinden bahsedilmektedir. Zimmete geçen verginin ne miktarda ve kimler tarafından zimmete geçirildiğinin tespiti için ise kaza meclisinin toplanarak konunun müzakere edilmesi kaza müdürlerinin görevleri arasındaydı. Ayrıca 3 ayda bir kazaların gelir ve gider hesaplarının yapılarak ortaya çıkan muhasebe defterlerinin sancak ve eyalet merkezlerine gönderilmeleri, ortaya çıkan hesaba göre ise her zaman ki usule göre vergi tahsiline devam edilmesi müdürler tarafından sağlanacaktı. Ayrıca bazı muhtar, ayan ve sandık emînleri zimmetlerinde kalan verginin bir an önce nizama uygun olarak bağlı bulunduğu sandık emînliğine teslimine gayret gösterecekti¹⁰.

Dördüncü madde de yine vergilerin zamanında, eksiksiz ve hakkaniyetli bir şekilde toplanması konusu üzerinde durularak kaza müdürlerine uyarılarda bulunulmuştur. Birinci olarak, Osmanlı topraklarının veriminden bahsedebilmekte ve bu topraklarda tahakkuk eden vergiyi halkın zamanında ödemeye razı olmasına rağmen, vergilerin zamanında tahsil edilmeyerek reyada vergi kaldığı ve bazı kişilerin zimmetlerine akçe geçirdiğinden söz edilmektedir. Bu durumunun ise Osmanlı hükümeti tarafından kabul edilemeyecek bir durum olduğu ısrarla söylenmiş ve bu konuda kaza müdürlerinden durumun düzeltilmesi konusunda görevlerini yerine getirmesi talep edilmiştir¹¹.

Talimatın 5. maddesinde kaza müdürlerinden idarelerindeki kazalarda meydana gelecek adli vakalarda nasıl davranmaları gerektiği konularında uyarılarda bulunulmuştur. Öncelikle onlardan daha önce kendilerine gönderilen ve gereklikçe gönderilecek olan emir ve tembihlere uymaları vurgulanmıştır. Müdürlerden bölgelerinde meydana gelecek adli vakalara gereken özeni göstermeleri istenmiştir. Bu davalarda öncelikle hakkaniyetli davranmaları, tarafsız olmaları istenmekte, eğer aksi bir durum söz konusu olursa şiddetli bir biçim de cezalandırılacakları belirtilmektedir. Ayrıca istenilen şekilde davranılması halinde müdürlerin ödüllendirileceğinden bahsedilmektedir¹².

6. madde de ise suç ve suçlularla mücadele de izlenecek yollar hakkında müdürlere görevler verilmiştir. Birinci olarak, müdürlerden halka iyi davranmaları gerektiği ve her ne sebeple olursa olsun suçu sabit olan birine sahip çıkmamaları konularında uyarılmışlardır. Şüpheli kişiler meclis tarafından sorgulanacak ve gerekirse muhakemesi yapılarak suç belirlenecekti. Sonra bağlı olunan sancak ya da eyalet meclisinden cezanın uygulanması konusunda gerekli izinler alınacaktı. Bu izin alınana kadar şüpheli kişi prangaya vurulmayacak, kaçamayacak şekilde gözaltında tutulacaktı.

⁹ Ta'limâtın 2. maddesi.

¹⁰ Ta'limâtın 3. maddesi.

¹¹ Ta'limâtın 4. maddesi.

¹² Ta'limâtın 5. maddesi.

Hafif suçların cezası meclis tarafından müzakere edildikten sonra kaza bölgesinde uygulanabilecekti¹³.

Ta'limâtın diğer maddesinde ise kazalarda görevli zaptiye askerlerinden söz edilmektedir. Buna göre bazı kazalarda zaptiye askerleri istihdamının yeterli sayıda olduğu, ancak bazı bölgelerde değişik nedenlerle istihdam açığı oluşmaktaydı. Fakat istihdam açığının asıl sebebi, kaza müdürlerinin asıl görevleri bölgenin asayişini sağlamak olan zaptiye askerini kendi şahsi işlerinde kullanmalarından kaynaklanmaktaydı. Zaptiye askerinin eksik istihdamından kaynaklanan zararın ise müdürlere yükleneceği belirtilmişti. Bundan dolayı kaza müdürleri zaptiye askerlerini nizama uygun çalıştıracaklardı¹⁴.

¹³ Ta'limâtın 6. maddesi.

¹⁴ Ta'limâtın 7. maddesi.

Sonuç

Tanzimat'ın ilanı ile birlikte taşra idarisinde yeniden yapılanma neticesinde karşımıza çıkan kaza idaresi ve onun yöneticileri için 1850 yılında hazırlanan bir yönetmeliği vermeye çalıştık. Bilindiği üzere 1849 yılında yürürlüğe giren Eyalet Meclisleri Ta'limâtnamesi ile ülke yönetiminin ne şekilde olacağı, dolayısıyla kaza yönetimi de belirlenmişti. Bu yönetmelikten bir yıl sonra çıkarılan incelediğimiz ta'limât ise daha çok kaza müdürlerine ve beraberinde çalışan memurlara uyarılar niteliğinde hazırlanmıştır. Bu uyarılarda halkın asayişinin ve güvenliğinin sağlanması ve vergilerin eksiksiz ve zamanında hazineye ulaştırılması konusu ön plana çıkmaktadır. Ayrıca bu ta'limâtta rüşvet, yolsuzluk, adam kayırma gibi kötü alışkanlıklardan kaza müdürlerinin uzak durmaları konusu üzerinde durulmuştur.

KAYNAKÇA

I-Arşiv Malzemesi

Kaza Müdür ve Memurlarına Verilen Ta'limât, Atatürk Üniversitesi Kütüphanesi Seyfettin Özege Kataloğu, 25970/SÖ.

Gülhane Hattı Hümayunu ve Onu Takiben Neşr Olunan Ta'limât ve Nizâm-nâmeleri İçeren Matbu Kitap, Divanı Hümayun no: 82

Takvim-i Vakâyi, def'a 238.

II-Araştırma ve İncelemeler

AKDAĞ, Mustafa, *Türkiye'nin İktisadi ve İçtimai Tarihi II (1453-1559)*, Barış Yayınları, Ankara, 1999.

ÇADIRCI, Musa, "Osmanlı İmparatorluğunda Eyalet ve Sancaklarda Meclislerin Oluşturulması" *Ord. Prof. Yusuf Hikmet Bcıyur'a Armağan*, TTK, Ankara, 1985.

KAYNAR, Reşat, *Mustafa Reşit Paşa ve Tanzimat*, TTK, Ankara, 1985.

KUNT, Metin, *Sancaktan Eyalete, 1550-1650 Arasında Osmanlı Ümerası ve İl İdaresi*, Boğaziçi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 1978.

EFE, Ayla, *Muhassıllık Teşkilatı*, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Eskişehir, 2002.

TORUN, Sadık Fatih *Tanzimat'tan Meşrutiyet'e Türkiye'de Kaza Yönetimi (1842-1876)*, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2005.

VEFİK, Abdurrahman, *Tekâlif Kavaidi*, Dersaâdet Matbaası, 1329.

Sâye-i şevket-vâye-i Hazret-i Şâhânedede taşralarca kâffe-i me'mûrîn-i Devlet-i Aliyye'nin sûret-i hareket ve muhavvel-i uhde-i me'mûriyetleri olan mesâlih-i vâkı'anın hüsn-i idâre ve rû'yeti husûsuna ta'limât-ı umûmiye ahkâmı kâfi ve vâfi ise de ta'limâtı umûmiye umûr-ı mütenevvi'aya tenbihât-ı müte'addideyi şâmil mufasssalca olarak hîn-i iktizâda mütâla'a müraca'atda suhûlet olmak üzere ba'zı mevâdd-ı mühime-i esâsiye

hakkında ta'limât-ı muvazzaha olarak kazâlar me'mûr ve müdürlerine i'tâsı muktezî görünerek bu defa Meclis-i Vâlâ'dan kaleme alınan ta'limât-ı mahsûsadır.

Müdürlikle idâre olunmakta olan kazalarda mevcûd olan meclisin a'zâsının müntehab ve mu'temed zevâtdan olması lâzimedden ve meclis hakkında mü'esses olan usûl ve nizâmı iktizâsından olduğundan müdiri bulunan zâtın o misillü kazâ meclislerini usûl ve nizâmına tevfiik ile mesâlih-i vâkı'a ber-vech-i hakkâniyet meclisce hüsn-i rü'yetini akdem vazîfe-i me'mûriyet bile.(1)

Müretteb olan vergi-yi ahâlinin usûl ve nizâmı cârîsi üzere vakt ü zamâniyle yerlü yerinden tahsil ve hazîne-i celîleye tesbîli müdürin iktizâ-yı me'mûriyetinden olduğu misüllü emvâl-i mîrîyenin gerek müdürân ve gerek sâir şunun bunun yedlerinde ticâret tarîkiyle veyâhud âhâr sûretle kullanılmasına aslâ rızâ-yı âli olmadığından bu bâbda ya'nî tahsil-i emvâl husûsunda betâ'et ve rehâvet ve ba'de't-tahsil hiçbir me'mûr yedinde bilâ-mücib tevkîf ve te'hîre cesâret misüllü harekât-ı nâ-makbûle irtikâb ve tecvîz olunmayarak muhikkâne ve mu'tedilâne hareket ederek mürettebât-ı seniyyenin hüsn-i sûretle istihsâline sarf-ı dikkat ve rü'yet oluna.(2)

Ekser mahallerde vergi ve sâ'ireden bakâyâ olub ba'zı a'şâr ve rusûmât der-uhde etmiş olanların zimmetlerinde külliyetli akçe kalmakda olduğundan bir kazâ a'zâ-yı meclisle müzâkere edib oralarda ne mikdâr bakâyâ vardır ve ne kadarı ahâli-i kazâ ve kurâ zimmetinde ve ne mikdârı der-uhdeciler zimmetlerinde ve kimlerde kalmıştır. İktizâzına bakılmak için üç mâhda bir kerre varidât ve masârifât-ı kazânın muhâsebesi görülüb bi'z-zât idâre olunan sancakda ise kürsi-i eyâlet ve diğer sancaklarda ise makarr-ı kâ'im-makâmiye defterleri gönderilüb ve işbu bakâyâ ahâli zimmetlerinde olduğu halde sâye-i hümâyûn-ı cenâb-ı pâdişâhîde usûl-ı mu'tâdesi tahsiline gayret olunarak ba'zı muhtâr ve müte'ayyinân-ı memleket ve sandık emîni zimmetlerine geçmiş olanların kat'an tevkîf ve te'hîri bir vecihle tecvîz olunamayacağından o misüllü zimmetlerinde zuhûr idecek bakâyâ ve sâ'ir mâl-ı mîrînin usûl ve nizâm-ı ahîri vechile bir an evvel istihsâliyle tâbî' olduğu sancak mâl sandığına irsâline gayret kılın.(3)

Lehü'l-hamd memâlik-i mahrûse-i şahânenin her tarafı münbit ve mahsûldâr olduğu ve mukarrer olan vergi dahi hadd-i i'tidâlde bulunduğu cihetle vakt ü zamâniyle te'diyesine ahâli tarafından bir diyecek olmadığı hâlde vergüleri vaktiyle tahsil olunmayı ba'zı mahallerde bakâyâ burağılmakda olduğuna ve bu keyfiyet dahi me'mûrların adem-i gayretlerinden ve bir de söz sâhibi bulunanların birer sûretle zimmetlerine akçe geçürüb te'diye etmeyerek bakâyâ göstermelerinden neş'et edüb bu dâhi hazîne-i celîle emvâlinin te'hîrini mücib olmasıyla sıdk u istikâmet ve saltanat-ı seniyyeye ubûdiyetle müftehir olan bendegân bu mâddeyi tecvîz edemeyeceğine binâ'en böyle hilâf-ı nizâm yolsuzluk görüldüğü takdîrde müdür-i mûmâ ileyh muktezâ-yı gayret ve hamiyeti üzere icâb-ı hâli a'zâ-yı meclis ve sâ'ir iktizâ edenler ile hâlisâne söyleşerek varidât-ı hazîne-i celîleyi şunun bunun yedinde bırakmamağa ve çürütmemeğe dikkatle ifâ-yı hüsn-i hidmet ve sadâkate müsâra'at oluna.(4)

Umûr-ı mühime ve mesâlih-i seniyyeye dâ'ir taraf-i Devlet-i Aliyye'den şimdiye kadar gönderilmiş olan ve bundan böyle bi'l-icâb gönderilecek bulunan evâmir ve tenbihât-ı aliyyenin ve oraca vukû'yâfte olan mesâlih-i memleketin tenfiz ve icrâsına dikkat müdür bulunan zâtın vazîfe-i me'mûriyetinden olduğu misillü mahallince vukû'

bulacak de'âvî ve hukûk-ı şer'iyede usûl-i hakkâniyete ri'âyeti ferîza-i me'mûriyetinden bilerek kâffe-i mesâlih ve de'âviyenin ser'-i şerîf ve kânûn-ı münîfe tatbîkan hüsn-i rü'yet ve tesviyesine dikkat edüb müdde'i ve müdde'a aleyh sözleri gâyet hakkâniyet ve bî-terafîlık ile istimâ' kılınub zinhâr ve zinhâr gadr u te'addî sûreti vukû'a getirülmeye karîb ve ba'îd kâffe-i me'mûrînin hâl ü hareketi dâ'imâ tahkîk ve taharri olunmakda olub işidilmedik şey dahi olmadığından ve meslek-i istikâmetde bulunmayan kendüsünü mücâzât-ı şedîdeye da'vet etmiş olacağı misillü rızâ-cûyâne hareket edenler dahi mükâfât-ı seniyyeye mazhar olduklarında şübhe olmadığından her hâlde müstâkîmâne harekete sarf-ı dikkat ve makderet oluna.(5)

Sâye-i merhamet-vâye-i cenâb-ı pâdişâhîde bi'l-cümle ahâli ve teb'a hakkında mu'âmele-i lutfiye icrâ olunmakda olduğundan her hâlde dahi mu'tedilâne hareket ederek ahâli ve teb'a hiç bir sûretle tekdîr kılınmayub ve cünha-i sahîha ashâbı dahi kat'an sahâbet olunmayub ve töhmet ve kabâhat ashâbının meclisce istintâkı ve îcâb eder ise hüsemâsiyla muhâkemesi icrâ olunub şer'an ve kanûnen cünhası tebeyyün ve tahakkuk eyledikten sonra ahvâli eyâlet veyâhud sancak meclisinden istîzâna muhtâc olduğu hâlde lâzım gelen î'lâm ve mazbatası merbût olan sancak başına irsâl olunarak ve müttehem olan şahıs kable'l-istîzân prangaya konulmayarak keyfiyeti ol tarafa iş'âr olununcaya kadar firâr edemeyecek sûretde mahbisde tevkîf kılınub ve mahallinde icrâsı mücâz olan cünha-i hafife ashâbının mücâzâtları kânûnnâme-i hümayûn ahkâmına tatbîkan meclisce müzâkere olunarak tanzîm olunacak mazbatası vecihle icrâ kılınub.(6)

Bu misillü kazâlarda müretteb ve müstahdem olan mazbata neferâtı mertebe-i kifâyede olduğu hâlde ba'zı mahallerde katli-i nefis ve kat'-i tarîk misillü fezâhatlar vukû'a gelüb bu mâdde her ne kadar me'mûrların adem-i takayyüdünden neş'et etmekte ise de asıl sebep-i hakîkisi müretteb olan zabtiye neferâtını me'mûrlar kendü mesâlih-i zâtiyelerinde istihdâm eylediklerinden veyâhud noksân istihdâmiyle mâhiyelerini kendü âdemlerine verdiklerinden nâşi tertîbine noksân gelerek umûr-ı zabtiyede kifâyet etmemesi sûreti olub hâlbuki emniyet-i belediyeyi istihsâl etmek me'mûrînin vazîfe-i zimmet ve müterettib uhde-i me'mûriyet ve hamiyetleri olduğu ve her ne sûretle olur ise olsun noksân neferât istihdâmı irtikâblarına mahmûl olacağı cihetle bundan hâsil olacak mazarratın mes'ûliyeti bi-hakkın kendüye â'id olduğundan zabtiye neferâtını mü'esses olan nizâmı vecihle tamâmca me'mûrînin ma'iyetlerinde istihdâm ederek emniyet-i belediye emri-i ehemminin hüsn-i istihsâline bezli vus' ü makderet ile bu bâbda dahi nefsinî mücâzâtdan vikâye eyleye.(7)

el-hâsıl idâre-i mesâlih-i vâkı'ada ta'limât-ı umûmiyede muharrer olan tenbîhât-ı seniyye vecihle hareket edüb husûsiyle usûl-i meşrû'a-i tahlîfe tatbîkan ahd u mîsâk olunduğu üzere ez-her cihet Devlet-i Aliyye'ye sadâkatdan ayrılmayub nasıl nâm ve te'vîl ile olur ise olsun rüşvet almamağa ve vermemeğe ve emvâl-i mîriyeyi kat'an irtikâb ve telef etmeyüb ve kimesneye etdirmemeğe ve nâ-becâ masârîf ile hazîne-i celîleye zarar vukû'unu tecvîz eylemeyüb hukûk ve de'âvide gadr u himâyeden ittikâ ile her bir husûsu şer'-i şerîf ve kânûna tevfiikan ru'yet ederek sâye-i Hazret-i Pâdişâhî'de muvaffak olmaklığa sa'y u ikdâm ede.

Fî 7 M(uharrem) 1267, (12 Kasım 1850)

سایه شوکتی حضرت شاهانه ده طشیره لرحه كافة مأمورین دولت علیه نك
صورت حرکت و محول عهدہ مأمورینساری اولان مصالح واقعه نك حسن
اداره و رویتی خصوصنه تعلیمات عمومیہ احکامی کافی و وافی ایسه ده تعلیمات
عمومیہ امور متنوعه به تنبیہات متعدده بی شامل مفصلیه اوله رق حسین
اقتصادیه مطالبه و مہراجعتہ سهولت اولتی اوزره بعض مواد مهمہ اساسیه
حقتہ تعلیمات موضیحه اوله رق قضاال مأمور و مدیرل ینہ اعطاسی مقتضی
کورینہ نك بودفہ مجلس والادین قلمہ انسان تعلیمات مخصوصه در

مدیرکلہ اداره اولتمقدہ اولان قضاال ده موجود اولان مجلسک اعضاسنک
منتخب و معتمد ذواتدن اولسی لازمه دن و مجلس حقتہ مؤسس اولان اصول
و نظامی اقتضاسندن اولدیتندن مدیری بولسان ناک اوئللو قضا مجلسک
اصول و نظامنه توفیق ایله مصالح واقعه نك بروجہ حقانیت مجلسجه حسن
رؤیتی اقدم وظیفه مأموریت ینله

مرتب اولان ویزکوی اھالیئک اصول و نظام جاریسی اوزره وقت و زمانیلہ
رلورندن تحصیل و خزینہ جلیلہ یه تسبیلی مدیرک اقتضای مأمورینندن
اولدینی مثللو اموال میریہ نك كرك مدیران و كرك سائر شونك بوتك ید لرندہ
تجارت طریقیلہ و یا خود آخر صورتلہ قوللانلسنه اصلا رضای عالی اولدینندن
بو یایدہ یعنی تحصیل اموال خصوصندہ بطائت و رخلوت و بعد تحصیل
هیچ بر مأمورینندہ بلا موجب توقیف و تأخیرہ جسارت مثللو حرکات نامقبولہ
ارتکاب و تجویز اولنمیه رقی محفانه و مستدلانه حرکت ایدرک مہربان سنیہ نك
حسن صورتلہ استحصالیہ صرف دقت و رویت اولنہ

اکثر محللردہ ویزکوی و سائرہ دن بقایا اولوب بعض اعشار و رسومات کیمسه
ایتمش اولنلرک ذمترلندہ کلیتلو اجه قالمقده اولدینندن بر قضا اعضاء مجلسلہ
مذاکرہ ایدوب اورارده عقدار بقایا واریدہ و تقدیری اھالہ قضا و قرا ذمئندہ
و عقداری در عھدہ جیلر ذمترلندہ و کپلردہ قالمشدر اقتضاسنه باھلق ایچون
اوج ماھدہ بر کرہ واردات و مصارفات قضا نك محاسبہ سنی کوریلوب بالذات
ادارہ اولسان سنجاقده ایستہ کرسی ایالت و دینکر سنجاقلردہ ایسہ مقر قائمقامی یه
دفتر لری کوندریلوب واشبو بقایا اھالی ذمترلندہ اولدینی خالده سایہ همایون
جناب پادشاهیدہ اصول معتادہ سنی اوزره تحصیلنہ غیرت اولنہ رقی بعض
مختار و مخبر و متعبان مملکت و صندق امینی ذمترلندہ کچمش اولنلرک قطعاً
توقیف و تأخیری برو جھلہ تجویز اولنہ میہ جفندن او مثللو ذمترلندہ ظہور
ایدہ جنک بقایا و سائر مال میرینک اصول و نظام اخیری و جھلہ بر آن اول
استحصالیلہ تابع اولدینی سنجاق مال صندیغہ ارسالنہ غیرت قلنہ

له الحمد ممالک محروسہ شاهانہ نك هر طرفی منبت و محصولدار اولدینی و مقدر
اولان ویزکوی حد اعتدالده بولنلدیجی جھلہ وقت و زمانیلہ تأدیہ سنہ
اھالی طرفندن بر دیہ جنک اولدینی خالده ویزکوی و قبیلہ تحصیل اولنجوب

بعض محللرده بقایا براغلقده اولدیغنه و بو کیفیت دخی مأمورلرک عدم غیرتلزیدن و برده سوز صاحبی بولسا نلرک برر صورتله ذمترینه اچه کچوروب تأدیہ ایتجه رک بقایا کوسترملزیدن نشأت ایدوب بودخی خزینته جلبله اموالنتک تأخیرینی موجب اولسبیلہ صدق واستقامت وسلطنت سنبه به عبودیتله مفتخر اولان بندکان بوماده بی تجویز ایدمه جکسه ینئه بویله خلاف نظام بولسزلق کورادینکی تقدیرده مدیر مومی الیه مقتضای غیرت وحقی اوزره ایجاب حالی اعضای مجلس وسائر اقتضا ایدنلرایله خالصانه سویلشه رک واردات خزینته جلبله بی شونلرک بونک پندنه برانامغه وچور تمامکه دقتله ایفای حسن خدمت وصدائقه مسانعت اولنه

مهمه ومصالح سنبه به دائر طرف دولت علیه دن شمعی به قدر کوندلرش اولان و بوندن بویله بالاییجاب کوندریله جک بولسان اوامر وتندیہات علیه تک وکرک اوراجه وقوعیاقسه اولان مصالح مملکتک تنفیذ واجراسسنه دقت مدیر بولسان ذانک وظیفه مأموریتندن اولدینغی مثللو محلجمه وقوععبوله جق دعاوی وحقوق شرعیه ده اصول حقانیتہ رعایتی فریضه مأموریتندن بیله رک کافه مصالح ودعاوی تک شرع شریف وقانون منیفه تطبیقا حسن رؤیت ونسویه سنه دقت ایدوب ومدعی ومدع علیه سوززی غایت حقانیت و بیطرفلق ایله استماع قلوب زینهار و زینهار غدر وتعدی صورتی وقوعه کتورلیسه قریب وبعید کافه مأموریتک حال وحرکتی دائما تحقیق ونجری اولنمقده اولوب ایشیدلنک شی دخی اولدیغندن ومسلك استقامنده بولنه میان کندوسنی مجازات شدیدہ به دعوت ایتمش اوله جغی مثللو رضاجویابه حرکت ایدنلر دخی مکافات سنبه به مظهر اولدقلرنده شبهه اولدیغندن هر حالده مستحقانه حرکتہ صرف دقت ومقدرت اولنه

سایه مر جبتوابه جناب پادشاهیده بالجله اهالی وتبعه حقنده معامله لطفیه

اجرا اولنمقده اولدیغندن هر حالده دخی معتدلانه حرکت ایدرک اهلالی وتبعه
هیچ بر صورتله تکدیر قلمبوب وجنحه صحیحه اصحابی دخی قضا صاحبات اولنمبوب
وهمت وقباحت اصحابنک مجلسه استنطاقی وایجاب ایدر ایسه حصما سبله
محاکمه سی اجرا اولنوب شرعا وقانونا جنحه سی تبین وتحقق ایلد کدن صکره
احوالی ایالت ویاخود سنجاق مجلسندن اسنیدانه محتاج اولدیغنی حالده
لازم کلان اعلام ومضبطه سی مر بوط اولان سنجاق باشنه ارسنال اولنهرق
ومتهم اولان شخص قبل الاسنیدان پرانقه به قولیه رقی کبفتی اولطرفه اشعار
اولنجبه قدر فرار ایدهمیه جک صورتده مجبسه توقیف قلنه ومخلنده اجرایی
بجاز اولان جنحه خفیه اصحابنک مجازاتلری قانوننامه همایون احکامنه تطبیقا
مجلسه مذا کره اولنهرق تنظیم اولسه جنق مضبطه سی رجمله
اجرا قلنه

بو مثللو قضا زده مرتب ومستخدم اولان ضبطیه نفراتی مرتبه کفایه ده
اولدیغنی حالده بعض محلا زده قتل نفس وقطع طریق مثللو فضا حتر وقوعه
کلوب بوماده هر تقدیر مأمورلرک عدم تقیدن نشأت ایتمکده ایسه ده
اصل سبب حقیقی مرتب اولان ضبطیه نفراتی مأمورلر کندو مصالح
ذاتیلرنده استخدام ایلد کلرندن ویاخود نقصان استخدامیه ماهیلرینی
کندو اچملرینه ویرد کلرندن ناشی ترتیبه نقصان کلرک امور ضبطیه ده کفایت
ایتمه سی صورتی اولوب حالبوکه امنیت بلدییه بی استحصال ایتمک مأمورینک
وظیفه ذمت ومترتب عهده مأموریت وحیتلری اولدیغنی وهر نصورتله
اولور ایسه اولسون نقصان نفرات استخدامی ارتکا بلرینه محمول اوله جنی
جهتله بوندن حاصل اوله جنق مضرنک مسئولیتی بحق ککند ویه عاند
اوله جفتدن ضبطیه نفراتی مؤسس اولان نظامی وجهله تمامجه مأمورین
معیلرنده استخدام ایدرک امنیت بلدییه امر اهنک حسن استحصالنه بذل
وسع ومقدرت ایله بو بایده دخی نفسنی مجازاتدن وقایه ایلله

الحاصل ادارهٔ مصالح واقعه ده تعلیمات عمومی ده بحر اولان تیهسات سنیه
و جهله حرکت ایدوب خصوصیه اصول مشروعهٔ تحلیفه تطبیقا عهد
ومیناق اولندیغی اوزره ازهر جهت دولتله به صداقتدن اربلیوب فصل نام
وتلیرل ایله اولور ایسه اولسون رشوت المامغه و ویرمامکه و اموال میره بی
قطعا ارتکاب و تلف ایتوب و کسنده ایتدیر مامکنه و نایمجا مصارف ایله
خزینة جلبه به ضرر وقوعی تجویز ایلوب حقوق و دعا ویده خدر و چاپدن
انقا ایله هر خصوصی شرع شریف و قانونه توفیقاً رؤیت ایدرک سایه
حضرت پادشاهیده موفق اولقلغه سعی و اقدام ایله

فی ۷ م ۱۳۶۷

